

ZHVILLIM I VAZHDESHËM PROFESIONAL PËR DREJTUESIT, MËSUESIT DHE IN-STRUKTORËT NË ARSIMIN DHE FORMIMIN PROFESIONAL NË SHQIPËRI 2018

Përmbledhjeje ekzekutive

Full report and more information on the survey at:

<https://openspace.etf.europa.eu/wikis/etf-international-survey-vocational-teachers-and-trainers-cpd>

@ Fondacioni Evropian i Trainimit, 2020

Autorizohet ri-prodhimi atëherë kur citohet burimi.

Hyrje

Zhvillimi profesional i mësuesve dhe trajnuesve të AFP-së është konsideruar nga ETF si nxitësi kryesor për përmirësimin e sistemeve të AFP-së në të gjitha rajonet: *së pari*, pasi ata janë inputi i vetëm dhe më i rëndësishëm në sistemin e AFP-së dhe *së dyti* mësuesit dhe trajnuesit janë gjithashtu tepër të rëndësishëm për implementimin e suksesshëm të reformave të tjera, si p.sh. ndryshimet institucionale të AFP, kurrikulën, zhvillimin e mësimin nëpërmjet punës, teknologjisë dhe pedagogjisë.

Anketimi mbi zhvillimin e vazhduar profesional 2018 bazohet tek anketimi i vitit 2015. Objektivat kryesore të anketës mbi zhvillimin e vazhduar profesional 2018 janë:

- Të informohen politikëbërësit rreth gjendjes dhe nevojave të mësuesve të arsimit profesional dhe t'i ndihmojë ata të monitorojnë zbatimin dhe progresin;
- Të ndihmojë politikëbërësit të kuptojnë se çfarë kërkohet për të sjellë përmirësime në cilësinë, efektshmërinë dhe reagueshmërinë e zhvillimit të vazhduar profesional, në nivel kombëtar dhe në nivele lokale;
- Të adresojë faktorë të tjerë që influencojnë efektivitetin e mësuesve si p.sh. strukturën e motivimit dhe të karrierës së tyre;
- Të vlerësojë gjendjen e aftësive profesionale të mësuesve të arsimit profesional në Shqipëri, krahasuar me vendet e tjera.

Puna kërkimore është kryer falë bashkëpunimit të ngushtë të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, AKAFP, shkollave të AFP-së dhe qendrave të trajnimit dhe ETF-së.

Ky anketim është pjesë e një anketimi ndërkombëtar krahasimor ku përfshihen gjithashtu: Algjeria, Bjellorusia, Kosova*, Moldavia, Mali i Zi, Serbia dhe Tunizia. Raporti ndërkombëtar krahasimor do të publikohet në vitin 2019.

Metodologjia

Literatura e përdorur përmbledh informacione nga studime të mëparshme dhe publikime, dokumente zyrtare, raporte nga donatorë ndërkombëtarë dhe agjenci në fushat e politikëbërjes në lidhje me AFP-në. Intervistat e detajuara me grupet e interesit shërbyen për të vlerësuar informacionin e grumbulluar përmes literaturës dhe për të mbledhur fakte lidhur me zhvillimet strategjike dhe zbatimin e tyre, sfidave, ndryshimeve institucionale, dialogut me grupet e interesit dhe për të pasur akses në të dhënat administrative. Dy anketa kombëtare online u hartuan për të eksploruar përvojat e mësuesve, instruktorëve, drejtorëve në arsimin dhe formimin profesional. Për shkak se sektori publik i AFP-së në Shqipëri është i vogël, është vendosur që anketa të përfshijë të gjithë mësuesit, instruktorët, trajnuesit dhe drejtorët e shkollave publike të arsimit profesional dhe qendrave të formimit profesional.

Grupi përfundimtar i të dhënave, në bazë të të cilit është përgatitur raporti i vlerësimit, përmban:

- 701 përgjigje nga mësuesit në shkollat profesionale dhe 98 përgjigje nga instruktorët në qendrat e formimit profesional (në total 799 përgjigje nga 1,571 të targetuara), me një normë përgjigjeje prej rreth 51% (64% për shkollat dhe 27% për qendrat);
- 25 përgjigje nga drejtorët e shkollave profesionale dhe 7 përgjigje nga drejtorët e qendrave të formimit profesional (në total 32 përgjigje nga 44 të synuara), me një normë përgjigjeje prej rreth 73%.

Anketimi ofronte mundësitë për rezultate përfaqësuese, duke përfshirë të gjithë popullatën, ndonëse mund të ndodhte që individët, të cilët nuk e njohin mirë teknologjinë e informacionit dhe komunikimit, të kishin më pak të ngjarë të përgjigjeshin se të tjerët.

Përmbledhje e rezultateve

Ky seksion përmbledh gjetjet e raportit dhe identifikon ato çështje që janë identifikuar si më kritike, së bashku me rekomandimet për ti adresuar, të identifikuar si më të rëndësishme dhe të realizueshme¹.

Fuqia punëtore

Mësuesit të cilët i janë përgjigjur anketimit janë kryesisht të moshës së mesme, vetëm 6%e të anketuarve janë afër moshës së pensionit. Pjesa e mësuesve që japin mësim teorik dhe praktikë profesionale është 7% më shumë sesa e atyre që japin lëndë të profilit të përgjithshëm. Një e treta e mësuesve ka më pak se 5 vjet përvojë mësimore dhe shumica e mësuesve kanë tërë përvojën e tyre mësimore në të njëjtën shkollë. Pjesa më e madhe e mësuesve dhe instruktorëve kanë përvojë pune në industrinë e degës/profilit formues të mësimdhënies. 41% e mësuesve që punojnë në shkolla profesionale nuk kanë trajnim pedagogjik si pjesë e studimeve të tyre.

Mësuesit orët e tyre të punës ja kushtojnë më së shumti mësimdhënies. Bashkëpunimi i mësuesve dhe shkëmbimi i informacionit me secilin është mesatarisht vetëm 2.3 orë në javë. E njëjta gjë është e vërtetë për përfshirjen në aktivitete shtesë të kurrikulave dhe komunikimin me prindërit.

Drejtimi i shkollës

Ekziston një nivel i mirë i përfaqësimit të mësuesve, studentëve, punëdhënësve dhe prindërve në bordin e menaxhimit të shkollës. Drejtorët e shkollave marrin vendimet kryesore për rekrutimin dhe largimin e mësuesve dhe pranimin e studentëve. Mësuesit kanë autoritet në vlerësimin e nxënësve, në zgjedhjen e materialeve mësimore, si dhe hapësira për përcaktimin e përmbajtjes së lëndës. Pagat, programet mësimore dhe kurset e ofruara në AFP janë përgjegjësi ekskluzive e qeverisë kombëtare, ndërsa ndarja e buxhetit brenda shkollës është nën autoritetin e bordit të shkollës.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Mungesa e mundësive për zhvillim profesional, kuadri rregullativ dhe politikat qeveritare, u identifikuan si pengesat më kritike për efektivitetin e drejtorëve.	Më shumë mundësi dhe planifikim më të mirë për ZhVP përkatëse. Drejtorët duhet të konsultohen në hartimin e politikave në mënyrë që politika të plotësohet nga një menaxhim efektiv i shkollës.
52% e drejtorëve thonë se cilësia e mësimdhënies pengohet shumë nga mungesa e arsimtarëve të kualifikuar/të nivelit të lartë formues, mungesa e mësuesve me kompetencë në mësimdhënien për nxënësit me nevoja të veçanta, mungesa e instruktorëve të praktikës dhe pamjaftueshmëria e bazës materialeve mësimore.	Boshllëqet duhet të adresohen përmes rekrutimit të mësuesve dhe instruktorëve me cilësi të lartë dhe ZhVP-së të synuar apo punës bashkëpunuese për të gjeneruar materiale mësimore.

¹ Në punëtorinë që u zhvillua në Tiranë më 30 janar 2019.

Shumica e drejtorëve thanë që interneti i pamjaftueshëm në funksion të mësimdhënies, pamjaftueshmëria e kompjuterëve dhe programeve kompjuterike për mësimdhënien kanë efekt negativ në punën e shkollës.	Për të pajisur në mënyrë graduale të gjitha shkollat profesionale me burime të përshtatshme IT dhe planifikim për mirëmbajtje dhe zëvendësim.
---	---

Mësimdhënia

Metodat klasike të mësimdhënies mbizotërojnë në shkollat e AFP-së. Sidoqoftë, kanë filluar të përdoren metoda të tjera si janë projektet apo puna në grup. ICT dhe metodat multimedia të mësimdhënies përdoren rrallë.

Shumica e mësuesve lidhin teorinë me praktikën në hartimin e detyrave për studentët e tyre. Sidoqoftë, 25% deri 50% të studentëve kanë ndërveprim të drejtpërdrejtë me punëdhënësit, shumë të kufizuar p.sh. ata vizitojnë bizneset, në rastin më të mirë herë pas here. Rreth gjysma e mësuesve rrallë vizitojnë vendet e punës ose rregullisht kanë kontakte me punëdhënësit që kërkojnë të rekrutojnë studentë.

Qasja ndaj mësimdhënies të integruar me punën/praktikën ekziston për një pakicë të nxënësve: sipas mësuesve 38% e studentëve kanë të paktën 10% të mëimit të tyre në vendin e punës. Mësuesit në një masë të madhe, janë të lumtur me sjelljen e nxënësve në klasë, por motivimi i nxënësve në klasë është akoma i diskutueshëm për 24% të mësuesve.

Kurrikulat kombëtare dhe planifikimi i mësuesve, si dhe planet vjetore të detajuara të mëimit janë nxitësit kryesorë të mësimdhënies. Mësuesit janë gjithashtu të ndikuar, por në një shkallë më të vogël, nga ajo që kërkojnë punëdhënësit apo nga kërkesat e vlerësimit.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Materialet mësimore dhe baza didaktike për praktikën mësimore janë të mjaftueshme për vetëm 26% të mësuesve. Materialet e tjera mësimore mungojnë për 20% të mësuesve.	Investimi në materiale mësimore dhe bazë didaktike për të lejuar mësim praktik me cilësi të lartë në shkolla për të gjithë.
Vetëm 15% e mësuesve raportojnë se kanë mundësi të përdorin kompjuter dhe programe kompjuterike të nevojshëm për procesin mësimor; edhe interneti i mjaftueshëm për të ndihmuar procesin mësimor nuk është i pranishëm sipas 48% të mësuesve.	Investimi në kompjuter, programe kompjuterike dhe lidhje me internet.
Shumica e mësuesve besojnë se nuk çmohen apo vlerësohen nga pikëpamja sociale.	Të krijohen mundësi që mësime të bëhen brenda dhe përtej profesionit.

Politika dhe zbatimi

Kornizë legislative dhe strategjike në arsimin dhe formimin profesional në nivel kombëtar janë të kompletuara. Për sa i përket zhvillimit të vazhdueshëm profesional Shqipëria duhet të përgatitë një plan kombëtar të veprimit për trajnimin e mësuesve dhe trajnerëve, të shoqëruar me burimet financiare të nevojshme për zbatimin e trajnimeve dhe programeve të tjera të ZhVP. Ligji i ri për AFP i cakton AKAFP funksionin për të koordinuar aftësimin e mësuesve të AFP. Realizimi i këtij misioni nga AKAFP kërkon hartimin e akteve nënligjore dhe kompletimin e Kuadrit rregullativ, të cilat nuk janë

kompletuar ende. Për më tepër, AKAFP do të kërkojë burime shtesë njerëzore dhe financiare për të përmbushur përgjegjësitë në fushën e ZhVP. Financimi për trajnimin e mësuesve mbetet pengesë dhe nuk është i mjaftueshëm për të plotësuar nevojat.

Futja e trainimit dhe vlerësimit gjithëpërfshirës të mësuesve në shërbim, përfshirë (i) programet e mentorimit nga kolegët dhe (ii) instrumentet për të ndjekur efektivitetin e mësuesve mbeten një sfidë. Hulumtimet janë bërë për të shqyrtuar nevojat e drejtorëve të shkollave të AFP-së. Ka pasur disa aktivitete trajnimi dhe është krijuar një Rrjet për Drejtorë. Ekziston iniciativë qeveritare për të organizuar “Akademi të Drejtorëve të Shkollave”, si mekanizëm për të formalizuar zhvillimin e vazhdueshëm të drejtuesve të shkollave.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Përgjegjësia për udhëheqjen dhe koordinimin e ZhVP për mësuesit e AFP nuk është caktuar qartë.	Caktoni përgjegjësi dhe burime për AKAFP.
Nuk ka plan veprimi dhe as burime të përshtatshme për të zbatuar angazhimin në shkallë të gjerë, sigurimin sistematik të ZhVP për AFP mësuesit dhe instruktorët.	Ministria duhet të konsultohet me AKAFP dhe aktorë të tjerë, ofruesit, shkollat dhe palët e interesuara për të hartuar dhe publikuar një Strategji dhe Plan të Veprimit.
“Bazat e didaktikës në AFP” nuk do të jenë të detyrueshme për mësuesit dhe instruktorët e AFP-së pa trajnim pedagogjik pas vitit 2020.	Programi i rishikuar “Bazat e didaktikës për AFP” duhet të bëhet i detyrueshëm për të gjithë mësuesit dhe instruktorët e rinj në shkollat e AFP-së që nuk kanë aftësim pedagogjik.

Organizatrat dhe institucionet

Përgjegjësitë për udhëheqjen strategjike, koordinimin dhe pajimin inkurajues, sigurimin e cilësisë dhe regjistrimin në lidhje me ZhVP ndahen midis Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, AKAFP dhe IZHAs. Asnjë prej këtyre institucioneve aktualisht nuk ka autoritetin dhe aftësi të plotë për të zbatuar ofrimin sistematik të ZhVP për mësuesit e profilit formues dhe instruktorët.

Organizatrat ndërkombëtare të donatorëve janë aktive, në partneritet me institucionet në ofrimin e ZhVP si pjesë e projekteve më të mëdha të zhvillimit të AFP-së.

Ka shumë pak organizata kombëtare që ofrojnë ZhVP të specializuar për arsimtarët formues në Shqipëri. Punëdhënësit, institucionet e arsimit të lartë dhe shoqatat e mësuesve japin pak kontribut në ZhVP për mësuesit profesional.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Përgjegjësia për udhëheqjen dhe koordinimin e ZhVP për mësuesit e AFP nuk është qartësisht e përcaktuar.	Caktoni përgjegjësi dhe burime për AKAFP.

Hartimi dhe siguri i cilësisë

Aktualisht, IZHA ka përgjegjësinë për hartimin e Standardeve të Kualifikimit të Mësuesve, Programit të Kualifikimit të Mësuesve, akreditimin e ofruesve të trajnimit, organizimin e provimeve dhe çertifikimin. Këto përgjegjësi, për mësuesit e profilit profesional, duhet të transferohen tek AKAFP sipas Ligjit 15/2015. AKAFP bashkëpunon me IED për të përgatitur provimet për mësuesit profesional.

Një program i detyrueshëm për Didaktikën Themelore në AFP (që zgjat 24 ditë) është hartuar, aprovuar dhe implementuar nga AKAFP që nga viti 2015 i mbështetur nga GIZ, Sëiss Development dhe Kulturkontakt. Asnjë linjë specifike e buxhetit nuk i është ndarë ZhVP-së, qoftë në nivel kombëtar ose ofrues. Shumica e kostove të ZhVP-së për arsimtarët formues mbulohen nga donatorët.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Përgjegjësitë zyrtare për ZhVP për mësuesit e profilit formues ushtrohen nga IZHA në bashkëpunim me AKAFP.	Përgjegjësitë për ZhVP për mësuesit e profilit formues duhet të caktohen zyrtarisht në AKAFP së bashku me njësitë e zhvillimit të shkollës.
Asnjë linjë specifike e buxhetit nuk i është ndarë ZhVP-së, qoftë në nivel kombëtar ose qoftë në nivel ofruesi.	Përcaktoni buxhetet për ZhVP për mësuesit e profilit formues në nivel kombëtar dhe ofrues (brenda Njësive të Zhvillimit të Shkollës).

ZhVP ofertimi

Anketimi siguron evidenca të mjaftueshme se niveli I pjesëmarrjes nga mësuesit e profilit formues në ZhVP në Shqipëri është përmirësuar që nga viti 2015. 80% e mësuesve që morën pjesë në trajnime zyrtare në shërbim (62% të organizuar në shkollat dhe 70% nga shkolla) rritje nga 65% në 2014/15. Kohëzgjatja mesatare e ZhVP-së gjithashtu është rritur: përqindja e pjesëmarrësve me 30 orë ose më shumë trajnim gjatë shërbimit është rritur nga 33% në 2015 në 47% në 2018. 53% e mësuesve në arsimin profesional kanë hyrë në ZhVP-të të cilat adresonin tema të specializuara të fushës profesionale (nga 23% në 2014/15), megjithatë, kohëzgjatja e këtij trajnimi ishte relativisht e shkurtër (30 orë ose më shumë për vetëm 25% të pjesëmarrësve). ZhVP-të që përfshinin biznesin apo vëzhgimin në shkolla të tjera raportohen gjithashtu në përmirësim.

Pjesëmarrja në ZhVP ndikohet nga faktorët “e jashtëm”. Mësuesit e rinj marrin më shumë orë ZhVP. Qytetet e mëdha, të ndjekura nga qyteza, kanë pjesëmarrjen më të lartë të mësuesve në trajnime brenda shërbimit dhe pjesën më të madhe të atyre me më shumë se 30 orë trajnime. Qytetet e vogla dhe zonat rurale kanë pjesëmarrjen dhe volum më të ulët të trajnimeve.

Metodat moderne, të tilla si mësimi aktiv, bashkëpunimi dhe teknologjitë e reja, janë të pranishme në ZhVP. Sidoqoftë, ka shumë ZhVP që ofrojnë pak mësim aktiv për mësuesit dhe përdorimi i mësimi bashkëpunues dhe teknologjive të reja janë rastesore dhe jo sistematike. Më shumë se 90% e drejtorëve morën pjesë në ZhVP që synonte drejtorët.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Pothuajse 50% e mësuesve në arsimin profesional nuk kanë marrë një ZhVP të specializuar formuese; për ata që raportojnë se kanë përfituar ZhVP, ato raportohen në volume të ulëta (mesatarisht 25 orë).	AKAFP, Njësitë e Zhvillimit të Shkollave dhe donatorët duhet të bashkëpunojnë për të siguruar ZhVP të përshtatshme për mësuesit formues – përfshirë këtu edhe vendosjet e mësuesve në industri.

ZhVP e bazuar në shkollë

Shkollat kanë përgjegjësi zyrtare të hulumtojnë nevojat për trajnim, të planifikojnë dhe organizojnë ZhVP por në praktikë, përveç nëse janë të përfshira në një projekt të financuar nga donatorët, kjo përgjegjësi nuk përmbushet dhe zbatohet vetëm pak trajnim. Legjislacioni është miratuar për t'i ngritur Njësitë e Zhvillimit të Shkollave. Sidoqoftë, Njësitë e Zhvillimit në shkolla nuk mund të funksionojnë pa akte nënligjore, fonde dhe emëtime.

70% e mësuesve kanë marrë pjesë në një lloj induksioni në shkollën e tyre të re, megjithatë, më pak se 50% e mësuesve kanë marrë induksion zyrtar në shkollën e tyre. Mësimdhënia në ekip, mentorimi nga mësuesit me përvojë dhe takimet e planifikuara me drejtorët ose kolegët mësues janë aktivitetet më shpesh të përdorura për programet e induksionit, ndërsa rishikimi nga kolegët dhe rrjetëzimi janë më pak të përdorur. Mentorimi është në dispozicion në rreth 50% të shkollave formuese.

Vlerësimi për performancën e mësuesve zakonisht ofrohen nga drejtori i shkollës, ka relativisht pak vlerësim nga mentorët, mësuesit e tjerë ose organet e jashtme.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Njësitë e Zhvillimit në shkolla-nuk janë akoma funksionale.	Duhet të publikohet plan i qartë veprimi dhe të vendoset bashkëpunimi për të bërë funksionale Njësitë e Zhvillimit në të gjithë Shqipërinë.

Rëndësia dhe ndikimi i ZhVP

71%–84% e mësuesve pjesëmarrës raportojnë se ndikimi i programeve të veçanta të ZhVP në mësimin e tyre ishte i moderuar ose i lartë. ZhVP në lidhje me mësimdhënien në një mjedis multikulturor/shumëgjuhësh dhe mësimin e studentëve me nevoja të veçanta u vlerësua të ketë më pak ndikim.

Në përgjithësi, rreth një e treta e mësuesve raportuan një nevojë të paplotësuar të trajnimit për lloje të veçanta të ZhVP. Boshllëqet e trajnimit ishin më të larta për ZhVP-të në adresimin e teknologjive të reja në vendin e punës (60%), mësimin e studentëve me nevoja të veçanta (54%), mësimin e aftësive ndër kurrikulare (53%) dhe qasjet për zhvillimin e kompetencave ndër-profesioniste për punën e ardhshme (52%).

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Nuk ka proces koherent dhe të besueshëm përmes të cilit informacioni mbi nevojat e zhvillimit mund të informojë përparësitë strategjike për ZhVP.	Pajisni AKAFP me mjete dhe autorizim për të realizuar këtë përgjegjësi.

Njohje dhe nxitja e pjesëmarrjes

Dokumentimi i pjesëmarrjes në ZhVP ruhen në portofolet individuale të mësuesve në shkolla. Ekzistojnë dy baza të të dhënave elektronike që mund të regjistrojnë pjesëmarrjen e mësuesve të formimit profesional në aktivitete të ZhVP -së, por asnjëra prej tyre nuk është aktualisht funksionale dhe e përditësuar.

Pjesëmarrja në ZhVP është kusht zyrtar për përparim të karrierës. Sidoqoftë, ka pak ose aspak marrëdhënie midis kompetencave të zhvilluara përmes ZhVP dhe përgjegjësi të mësuesve të karrierës më të lartë.

Barrierat që ekzistojnë për një numër të konsiderueshëm mësuesish janë: mungesa e stimuljeve për të marrë pjesë në ZhVP (40% e mësuesve); mungesa e aktiviteteve të zhvillim profesional përkatës (37% e mësuesve) dhe koha e nevojitur që bie ndesh me orarin e punës (33%). Barrierat kryesore për drejtorët që të marrin pjesë në ZhVP janë: kërkesa e kohës që bie ndesh me orarin e tyre të punës (37% të drejtorëve), mungesa e mbështetjes nga punëdhënësit (29%) dhe ofertë e kufizuar me aktivitete të zhvillimit profesional përkatës (28%).

Në përgjithësi, drejtorët mund të përballojnë ZhVP dhe mendojnë se ja vlen, ndërsa për një pakicë të konsiderueshme të mësuesve kostoja është e papërballueshme dhe ZhVP nuk sjell përfitim të duhur.

Çështjet prioritare	Rekomandimet prioritare
Nuk ka një bazë të dhënash elektronike gjithëpërfshirëse të pjesëmarrjes së ZhVP-së, kështu që nuk ka grumbullim të dhënash të sakta.	Vendosni në operacion njërën nga bazat e të dhënave ekzistuese ose krijoni bazë të re të dedikuar të dhënash.
Disa ZhVP me cilësi të lartë nuk janë të akredituar për qëllime të akumulimit të kredive në lidhje me përparimin e karrierës.	Programet për cilësi të siguruara duhet të kenë kredit të përshtatshëm.

Ku të zbuloni më shumë

Faqja e internetit
www.etf.europa.eu

ETF Open Space
<https://openspace.etf.europa.eu>

Twitter
[@etfeuropa](https://twitter.com/etfeuropa)

Facebook
facebook.com/etfeuropa

YouTube
www.youtube.com/user/etfeuropa

Instagram
instagram.com/etfeuropa/

LinkedIn
linkedin.com/company/european-training-foundation

E-mail
info@etf.europa.eu